

15-21/11/12

ΘΕΑΤΡΟ

από την Ιλειάνα Δημάδη idimadi@athinorama.gr και τη Μαρία Κρύου mkriou@athinorama.gr

σελ. 52

σελ. 54

σελ. 56

ΘΕΜΑ

Το «Mistero buffo»
του Ντάριο Φο ανεβαίνει
στο Θωσείον

ΚΡΙΤΙΚΕΣ

«Κάθε Πέψη κύριε Γκρον»,
«Late Night»

ΠΡΕΜΙΕΡΕΣ

Ό,τι σημαντικότερο
ανεβαίνει
αυτήν την εβδομάδα

Ο Ντάριο Φο τα βάζει με το Βατικανό

Ένα άγιπο αφιέρωμα στον Ντάριο Φο κάνει φέτος το ελληνικό θέατρο. Στις τέσσερις παραστάσεις έργων του που παίζονται ήδη έρχεται να προστεθεί το «Mistero buffo» του Ντάριο Φο, σε σκηνοθεσία Θωμά Μοσχόπουλου. Οι αναγνώστες του «α» θα το δουν σε avant premiere στις 19/11. Από τη Μαρία Κρύου

Θέατρο κριτική

από την Ιλειάνα Δημάδη

Mistero Buffo ★★★

των Ντάριο Φο και Φράνκα
Ράμε. Σκηνοθεσία: Θωμάς
Μοσχόπουλος.

Λαϊκό θέατρο που δεν λαϊκίζει και iερόσυλο θέατρο που δεν προσβάλλει. Έξι ηθοποιοί χωρίς σκηνικά, κοστούμια ή αλλαγές φωτισμού, σε ένα σπονδύλωτό έργο που αποθέωνε το θέατρο, τον άνθρωπο και την πότη του. Αστείο και συγκινητικό, φιλοσοφημένο και απλοϊκό, ένα μικρό «θαύμα» σε μια άδεια σκηνή.

Σε θέατρα, αυλές εργοστασίων και γήπεδα έπαιξε ο Ντάριο Φο το «Mistero Buffo», από τα τέλη του '60. Χωρίς σκηνικά και κοστούμια, ο Ιταλός νομπελίστας παρουσιάζει αυτές τις σύντομες σκηνές με τις βιβλικές φιγούρες και τη χριστιανική θεματολογία. Έτσι και ο εξαιμελής ελληνικός θίασος, σε μια άδεια σκηνή, θα συνομιλήσει με τον Ιησού, θα παραστεί στο γάμο της Κανά και το μυστικό δείπνο. Ο Γιώργος Χρυσοπότους είναι έξοχος ως αφηγητής αλλά και ως γελωτοποιός που παραδέχεται πιας «ὅποιος ξεκινά τη ζωή του σαν δουλοπάροικος, έτσι και θα πεθάνει». Το αντείουσιαστικό σχόλιο –πάντα ως σκώμμα– ενυπάρχει σε όλες τις ιστορίες, όπως και ο διακωμώδος των πιο μεγάλων μας φόβων και παθών. Η Άννα Καλαϊτζίδη μεταμφορώνεται στον πιο γλυκό και ανθρώπινο θάνατο, έτσι όπως ξελογίζεται ερωτικά από τον μηγανόντη Αργύρη Ξάφη. «Σταμάτα, με ανάβεις, με τρελαίνεις», του λέει με νάζι την ώρα που την κορτάρει παριστάνοντας τον ερωτευμένο –μην τυχόν κα... τον πεθάνει. Η Άννα Μάσχα, τόσο ως «Ξανθρωπισμένη» Παναγία όσο και ως μπτέρα που τρελαίνεται όταν σκοτώνουν το παιδί της στη σφαγή του Ηρώδον, παίζει με πάθος στα όρια του τραγικού και του κωμικού. Ο Θάνος Τοκάκης είναι τουλάχιστον ξεκαρδιστικός στην ανάσταση του Λαζάρου ως μήμος μυριάδων προσώπων (ο γύφτος που πουλάει πλαστικές καρέκλες, ο πονηρός νεκρο-

θάφτη, το παιδί με το γλειφίζούρι κ.ά.) και στο τέλος ο Κώστας Μπερικόπουλος δίνει το δικό του «μεθυσμένο» ρεσιτάλ. Παρακολουθώντας τις κειμαρρώδεις ερμηνείες αυτών των έξι επαγγελματιών που εδώ παίζουν με τον πηγαίο και άμεσο τρόπο των εραστεκχών, ίσως όμως λίγο πιο «στρογγυλεμένα» και «καθωστρέπει» από όσο χρειάζεται, σκέφτηκα: «Τι ξέπνων ηθοποιοί». Εξίσου ξέπνων είναι και ο σκηνοθεσία του Θωμά Μοσχόπουλου, έτσι όπως τους έχει καθοδηγήσει ώστε να μας υπενθυμίσουν ότι «μεθύντας ξεκνάμε το θάνατο», όπως λέει κάποιο από τα πρόσωπα του έργου. Το ίδιο ισχύει και με την παράσταση: ένα μεθύσιο είναι, ένα παραλήρημα που σου μιλά με τον τρόπο της παραβολής για τη ζωή, το θάνατο, τα iερά και τα ανίερα. Και όσο για τη «μαγική καταγωγή» του έργου, μας την εξηγεί το –διόλου στρυφό ή ακαδημαϊκά στεγνό– ανοικτό μάθημα θεάτρου που μας κάνουν σπηλαίοντας σε αυτά οι γελωτοποιίς της εποχής. Καθώς, μάλιστα, συμβαίνει να είναι πάμπολλες οι σκηνές-ακέτες που απαρτίζουν το «Mistero Buffo», κάθε βράδυ παίζονται διαφορετικές, ιενισκύνοντας έτσι το χαρακτήρα αυτοσκεδαστικού μήνι ρεσιτάλ υποκριτικής που αποπνέει αυτό το απολαυστικό εγχείρημα φτωχού (σπηλαίη), αλλά πλούσιου (σπηλαίη ψυχή) θεάτρου.

Ο Ντάριο Φο και η Φράνκα Ράμε στο «Αστείο Μυστήριο», όπως είναι η μετάφραση του «Mistero Buffo» (1969), διακωμαδούν με τον τρόπο των πλανόδιων γελωτοποιών του Μεσαίωνα τα ζητήματα της υπαρξης, της πίστης, των φόβων και των παθών μας.

Tο «Mistero buffo» δεν είναι από τα γνωστά θεατρικά του Ιταλού θεατράνθρωπου. Παρόλα αυτά, από το 1968 που πρωτοπαρουσιάστηκε, έχει μεταφραστεί σε 30 γλώσσες κι έχει παιχτεί σε δεκάδες σκηνές του κόσμου. Πρόκειται για ένα βαθιά πολιτικό έργο, επίκαιρο όσο ποτέ, μια και τα βάζει με την εξουσία και τη διαφορά, αποκαθιστώντας την οδηγητέα πάνω των καταπιεσμένων ταπεινών ανθρώπων. Ακολουθώντας τη μεγάλη θεατρική παράδοση της commedia dell'arte, ο Φο κατάφερε στο «Άστειο μυστήριο» (αυτό σημαίνει mistero buffo) να διακωμάδησε τα μεσαιωνικά θρησκευτικά δράματα (τα λεγόμενα Μυστήρια) με τον τρόπο των γελωτοποιών και των πλανόδιων μπουσφόνων. Ήρωες του σπονδυλωτού έργου είναι οι απλοί άνθρωποι που ζουν δίπλα στο θαύμα, οι θεατές του θείου δράματος, ταλαίπωρα πλάσματα τα οποία αγωνίζονται να κατανοίσουν τα όρια της ανθρωπίνης τραγικωμής υπόστασής τους. Η αλληγορία και η ποίηση μπλέκονται με τρόπο ανάλαφρο, κωμικό και στοχαστικό. Ο στόχος του έργου όμως, εκτός από τα να καταδείξει την ανθρώπινη αδυναμία, είναι να σπηλεύσει την κατάχρηση εξουσίας, το δογματισμό και τον παραλογισμό της βίας. Όπως όλες οι σπαρταριστές κωμωδίες και σάτιρες του Φο, έτσι και το «Mistero buffo» αποτελεί ένα μάθημα εκλαϊκευσης –αλλά όχι απλούστευσης– σύνθετων υπαρξιακών ή πολιτικών εννοιών. Η ιδιαιτερότητά του όμως είναι ότι ο ίδιος το αναπρόσαρμόζε σε κάθε ανέβασμα όλα αυτά τα χρόνια, προσθέτοντας και αφαιρώντας σκηνές ανάλογα με τη συγκυρία. Είναι τόσες πολλές, λοιπόν, που δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε μια θεατρική βραδιά. «Στη δική μας παράσταση», σημειώνει ο Θωμάς

νές κάνοντάς τη μοναδική. Η παρουσίασή τους θα γίνεται με δύο τρόπους: άλλοτε οι πολλαπλοί ρόλοι της κάθε σκηνής θα παιζονται από έναν θησούποιο, σε ένα είδος ρεσιτάλ υποκριτικής τέχνης, κι άλλοτε θα ακολουθούμε τον κλασικότερο τρόπο με βάση τον οποίο περισσότεροι θησούποιοι ενσαρκώνουν τους ρόλους». Το έργο είναι μια σπαρταριστή κωμωδία η οποία παρά τις πρώτες αντηράσεις, έκανε ακόμη και τους καρδινάλιους του Βατικανού να τη δουν και να γελάσουν με την ανάσταση του Λαζάρου που μετατρέπεται σε σόου, με την προσπάθεια ενός γλεντοκόπου να περιγράψει τι συνέβη στο γάμο της Κανά, με τους μπαγμόπτηδες που βάζουν στοιχίματα για το αν ο Ιησούς θα κάνει το θαύμα του, και τους ζητιάνους που τρέμουν μην τους

εμπορικά σκήματα και η μεγάλη του απήκηση δεν βασίστηκε μόνο στην πολιτική δράση ή στην πολιτιστική παράδοση των θιάσων που κατά καιρούς εμψύχωνε με τη σύντροφό του στη σκηνή και τη ζωή Φράνκα Ράμε (η Κομπανία Ντάριο Φο - Φράνκα Ράμε, οι ομάδες Nuova Scena, η κολεκτίβα La Comptine) αλλά και στο αξεπέραστο ταλέντο του ως θεατρίνου. Κλόουν, μίμος, βίρτουοζος κωμικός, ο Φο κινούνταν πίσω από το κείμενο και πέρα από τους συνήθεις κωμικούς αυτοσχεδιασμούς. Άλλωστε, οι αντηράσεις και οι επεμβάσεις των ίδιων των θεατών τον οδηγούσαν συχνά στην αλλαγή της πορείας της δράσης. Ολόκληρη η δουλειά του είναι βαθιά ποιησμένη από την πατιλική λαϊκή παράδοση, τα στοιχεία του πλανόδιου μεσαιωνικού θεά-

Στο «Mistero buffo» ο Ντάριο Φο συνέλεξε μερικές από τις πιο καρακτηριστικές κωμωδίες στιγμές που αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος των ιερών δραμάτων του καθολικού κυρίων Μεσαίωνα και τις κατέγραψε μετουσιώνοντάς τις σε αριστουργήματα προφορικού λόγου και σατιρικής ποίησης εκμιδενίζοντας παράλληλα χρονικές και ιδεολογικές αποστάσεις.

λυτρώσει από τις αναπηρίες τους γιατί τότε θα αναγκαστούν να εγκαταλείψουν τη βολική επαίτεια και να εργαστούν.

Με αφορμή, πάντως, το ανέβασμα μέχρι στιγμής πέντε έργων του Φο, αξίζει να ξαναθυμηθούμε ποιος είναι αυτός ο αιρετικός συγγραφέας, θησούποιος και σκηνοθέτης που σφράγισε το ιταλικό θέατρο. Από τη δεκαετία του '60, οπότε και πάπτωσε το πόδι του στο θεατρικό σανδιά, δεν σταμάτησε να τα βάζει με το ούστημα. Έκαιγε τη σκηνή σαν θεατρικό δυναμίτης και υπήρξε ο βάρδος του πολιτικού θεάτρου για τη γενιά του Μάνη του '68. Το λαϊκό

τρου, της commedia dell'arte και των λαϊκών αφηγήσεων. Έκανε τη φάρσα και την παντομίμα πανίσχυρα όπλα και, πιστεύοντας στη δύναμη της έκφρασης, ενθάρρυνε τους νεότερους θησούποιούς να ενεργοποιήσουν το σώμα τους και να το χρησιμοποίησουν με τρόπο που να προκαλεί τον θεατρό.

Το «Mistero buffo» ανεβαίνει σε σκηνοθεσία και μετάφραση του Θωμά Μοσχόπουλου, με πρωταγωνιστές τους Άννα Καλαϊτζίδη, Άννα Μάσχα, Κώστα Μπερικόπουλο, Αργύρη Ξάφη, Θάνο Τοκάκη και Γιώργο Χρυσοστόμου. Οι αναγγώντες του «α» θα